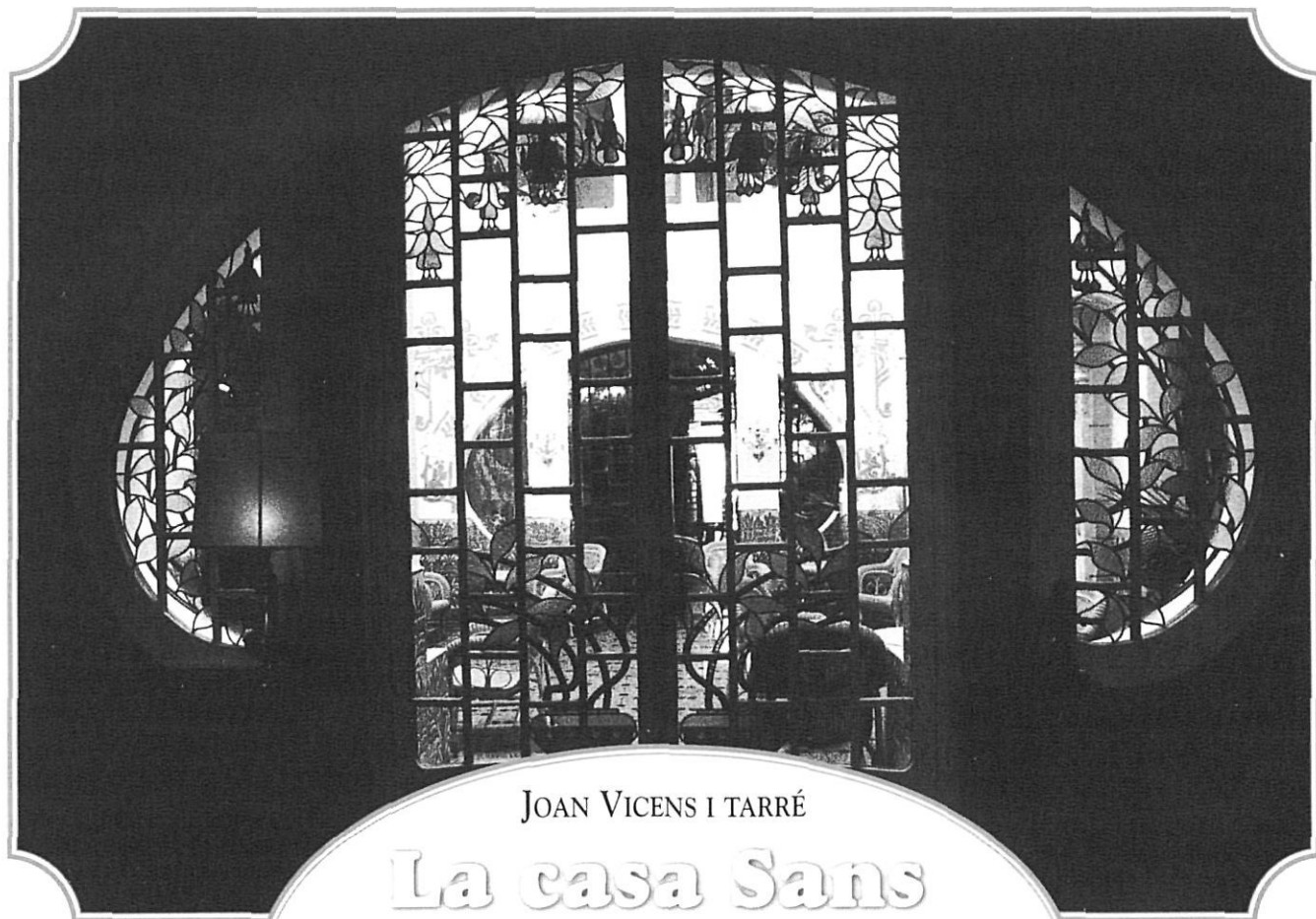

JOAN VICENS I TARRÉ

La casa Sans o Falguera de Tossa de Mar

— Fotos: Jordi S. Carrera —

A la vila costanera de Tossa de Mar, coneguda per la seva Vila Vella (segles XII-XIV), magníficament emmurallada i un dels perfils més famosos de la Costa Brava, declarat Monument Históricoartístic l'any 1931, hi trobem davant del passeig del Mar i la platja del Llorell una de les cases senyorials més notables de l'Eixample moderna o Vila Nova de la població: és la Casa Sans o Casa Falguera, en referència al propietari original de la casa o a l'arquitecte, respectivament. Aquest edifici i la Casa de la Cultura són els dos únics edificis de la Vila Nova o Eixample moderna declarats Monuments d'Interès Històric Local.

La casa la va fer construir Joan Sans, un *indiano* arribat de les Amèriques durant la primera dècada del nostre segle.

Es tracta d'un projecte del 1906, del barceloní Antoni de Falguera i Sivilla. Aquest arquitecte, que fou alumne d'Antoni Gaudí, va col·laborar amb Josep Puig i Cadafalch i amb Josep Goday en la realització de la gran obra *L'arquitectura romànica a Catalunya*. Treballà d'arquitecte municipal a Barcelona, a Sant Esteve del Castellar i a Tossa. Les seves obres més importants les trobem a la seva ciutat natal: la Casa de la Lactància (1910), l'Escola Municipal de Música (1928) o les Escoles del Bosc a Montjuïc. A Sant Esteve del Castellar va projectar, entre d'altres, el cementiri, i a Tossa, la casa que ens ocupa.

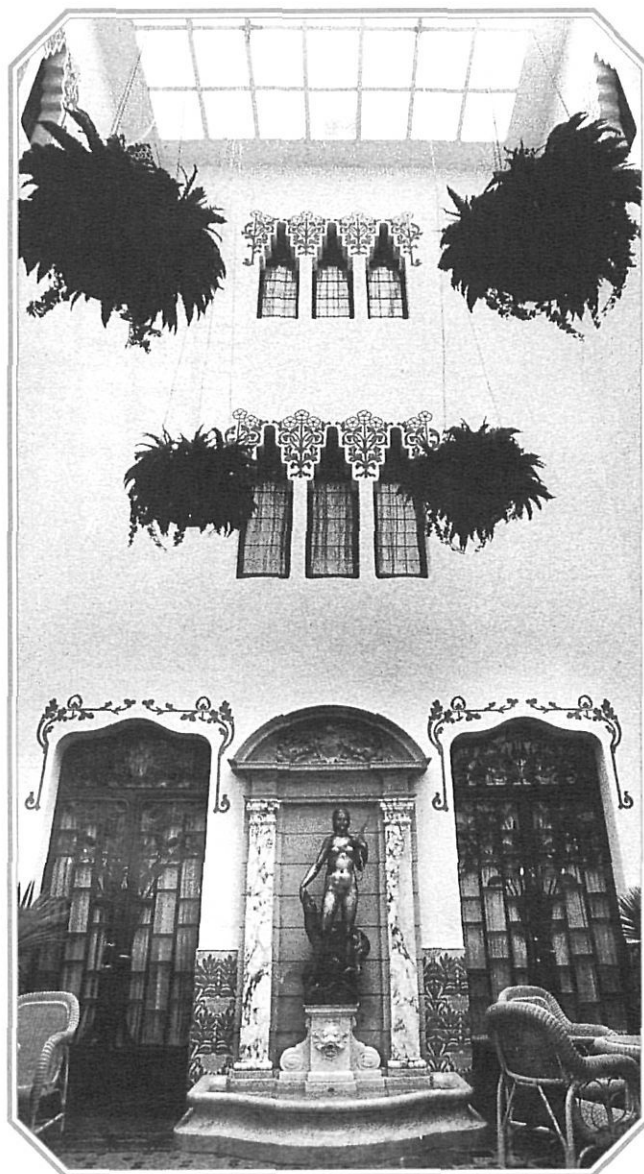
CASES AMB PROTAGONISTA

La família Sans-Rissech

En contraure matrimoni la filla de Joan Sans —Maria Moré Sans— amb un baró de la família Rissech de Tossa —Francesc Rissech—, l'edifici canvià de propietaris. La família Rissech tenia un pes notable dins de Tossa i es dedicava al comerç d'espelmes i xocolata. D'aquest matrimoni, que fou l'últim que visqué a la casa, naixeren quatre fills: en Josep, en Sebastià, la Camil·la i l'Esperança.

La família Rissech, doncs, va realitzar la primera reforma fent restaurar i rehabilitar l'edifici, que es trobava en un estat precari. Aquesta intervenció arquitectònica tingué un aire modernista, seguint l'estil del moment. Així, podem contemplar el que seria la sala principal de la planta baixa, presidida per una gran llar de foc amb una escultura i un treball de forja esplèndids. Al costat d'aquesta sala, hi tro-

hem una rotunda amb les obertures dels dos pisos superiors rectangulars, de forma idèntica al pati interior de la casa Macaya de Barcelona. Les dues portes que comuniquen les dues sales contigües amb aquesta rotunda interior estan decorades amb uns vitralls rics en motius vegetals.

La família Sans-Rissech realitzava sovint reunions literàries a casa seva durant els hiverns. Un dels personatges que les freqüentava era l'autor dramàtic Francesc Campdon i Lafont, que escriví per al teatre, entre d'altres obres, *Flor de un día* (1851) —que esdevingué un dels èxits més importants de l'escena romàntica castellana— i diversos llibrets per a sarsuela, el més important dels quals fou *Marina* (1855), que probablement va escriure a Tossa. A part d'aquesta important obra, té també dos sainets costumistes, un dels quals es titula *La teta gallinaire*, del 1865 i inspirat, sembla ser, en un fet de la família Rissech.

Fernando Vilallonga Balam

Francesc Rissech va fer diferents negocis que, amb la crisi del suro i la Primera Guerra Europea, van acabar malament. En aquesta situació l'edifici passà a mans de Fernando Vilallonga Balam —germà petit del pintor tossenc Jaume Vilallonga Balam—, que va adquirir també, entre d'altres propietats de Tossa, el santuari de Sant Grau, conservat avui. De les seves amistats cal destacar la família guixolenc Patxot, que fou molt important a Sant Feliu de Guíxols.

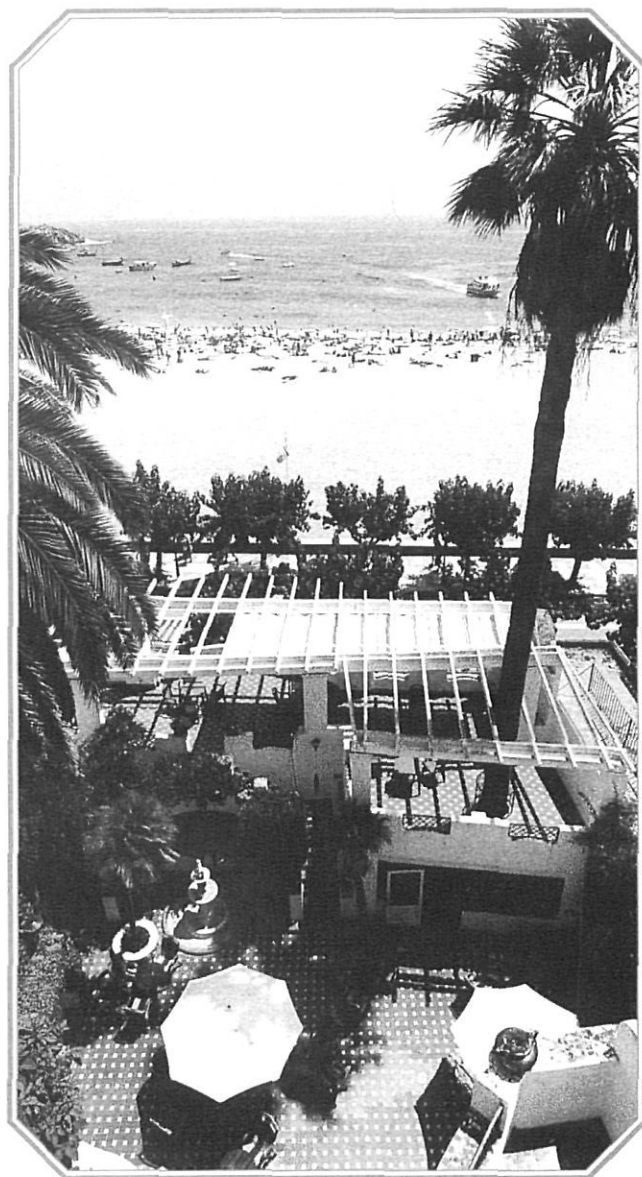
Com a propietari, Vilallonga va engegar una segona reforma de la casa, introduint-hi elements aliens al modernisme del projecte inicial. En destaquen tres: l'escultura de bronze de Diana Caçadora, obra de joventut de l'escultor F. Marés, que presideix una petita font de marbre de Carrara situada a la rotunda interior de la planta baixa de la casa;

l'escala de tres voltes, també de marbre de Carrara, que dona accés als pisos superiors i substitueix l'original, que era de granit; i una columna al bell mig de l'entrada de l'edifici, novament d'aquest valuós marbre italià.

Més tard, va donar la casa en vida a Mercedes Gotarra Blanqué, filla de la seva neboda Rosa Blanqué Vilallonga, casada amb Tomàs Gotarra Savalls, de Llagostera. Mercedes Gotarra Blanqué és l'actual propietària de l'edifici. La casa, avui dia, acull l'hotel Diana i forma part, junt amb cinc establiments hotelers més de Tossa i un de Barcelona, de la cadena hotelera Dante, propietat de la família.

El pintor Jaume Vilallonga

La vila de Tossa s'ha caracteritzat per ser un centre d'artistes important, fet que provocà que en la seva època

daurada de principi de segle se'n digués «la Babel de les arts» o «el paradís blau». Un dels més destacats fou l'artista resident Marc Chagall, autor del famós quadre *El violinista celest*.

El germà de Fernando, tal com hem dit, fou el pintor Jaume Vilallonga, conegut artista tossenc que es relacionà amb les primeres figures del moment català, com Brull, Casas, Casanovas, Hugué, etc. i als quals donà a conèixer la població. En un article dedicat al pintor i aparegut al suplement literari del 1934 de la revista gironina *L'Autonomista*, hi podem llegir:

«El pintor Jaume Vilallonga va néixer a Barcelona l'any 1861, però passà la seva infantesa i gran part de la seva adolescència a Tossa, d'on era oriünd. Ja de jovenet, era tan intens l'afecte que sentia per les venerables ruïnes d'aquella vila, que hauria fet tota mena de sacrificis per tal d'evitar que fossin enderrocades. En aquella època, quan encara

ningú a Tossa no tenia cabal idea del valor històric i arqueològic d'aquell recinte, ell no podia sofrir que mans bàrbares o egoistes arranquessin i s'emportessin finestrals gòtics, antics escuts, artístics capitells i altres adornaments que eren l'admiració de les persones intel·ligents.

»Des de la seva infantesa demostrà En Jaume Vilallonga una gran afició al dibuix i a la pintura. Féu els seus primers estudis a l'Escola de Belles Arts de Barcelona, on sobresortí aviat entre els seus companys. L'any 1883 es traslladà a Madrid, on completà els seus estudis de pintura a l'Escola de Belles Arts (1883-84) i a la de San Fernando (1884-86). Al mateix temps estudià les obres dels grans mestres al Museu del Prado i els «frescos» de San Antonio de la Florida i copià acuradament algunes obres de Tièpolo a San Juan de los Reyes (Toledo) i de Carreño a l'Escorial. Després se'n va anar a París i treballà durant algun temps al

Museu del Louvre, a l'Acadèmia Colarossi i a l'estudi del pintor Collant (1887-88).

»De retorn a la nostra terra, després d'haver-se desenvolupat les seves facultats pictòriques en contacte amb les obres dels mestres immortals, en Vilallonga organitzà, amb altres artistes, una Exposició Regional de Belles Arts a Sant Feliu de Guíxols, del Jurat de la qual fou nomenat president. Aquesta Exposició assolí un veritable èxit.

»Posteriorment guanyà importants premis a l'Exposició Internacional de Belles Arts celebrada a Madrid i en altres Certàmens que varen tenir lloc a Barcelona i a Londres. El seu nom aleshores fou conegut i la seva obra va merèixer lloances dels crítics d'art més autoritzats.

»Darrerament, poc abans que la mort el sorprengués a Tossa, el dia 7 d'agost de 1904, va dedicar-se a pintar indrets arqueològics i efectes de llum en el mar. En Vilallonga esta-

va en el seu element en aquell recinte, amb les històriques muralles i les artístiques construccions que encara es conservaven gairebé intactes. També podia contemplar al seu albir la mar blava, amb tota la seva gamma de colors, que desvetllen l'admiració dels artistes que visiten la nostra Costa Brava. Per això, ell, que coneixia i apreciava tot el que val aquella vila, històricament i artísticament, divulgà amb entusiasme les seves bel·leses, no sols amb la seva càlida paraula i el seu fervorós entusiasme, sinó també amb els seus quadres, escampats per tot Espanya. Pot dir-se que, gràcies a ell, Tossa començà a assolir la renomnada de què justament gaudeix, sobretot entre els artistes i els escriptors.

»Aficionat a les antiguitats, en Vilallonga recollí i col·leccionà notables exemplars de ceràmica que estaven arraconats en algunes cases de Vilavella. També recollí en diferents regions d'Espanya valuosos objectes d'art,

entre ells alguns retaules magnífics, que foren exposats i admirats a Barcelona.

»Entre els seus quadres hem d'esmentar *El Sena a París*, *El barri de la Riba a Barcelona*, *La plaça d'armes de Tossa*, *L'avi convalescent*, *Sortida de la lluna*, *Voltants de Tossa*, *Costa de Llevant*, *La Riera*, etc.

»En just homenatge a la memòria del pintor Jaume Vilallonga, l'Ajuntament de Tossa acordà posar el seu nom a la plaça de Vilavella, [...] l'acte de descobrir la làpida [...] va tenir lloc amb tota solemnitat el dia 3 de maig de 1930, el senyor Emili Albert, gran amic i admirador de l'il·lustre pintor, llegí un sentit panegíric [...].

»La vila de Tossa pot sentir-se, certament, enorgullida d'haver comptat entre els seus admiradors un artista i patriota com En Vilallonga, el nom del qual fou conegut i admirat no sols a Catalunya, sinó per tot Espanya i àdhuc en els medis artístics de l'estranger, on foren justament llorejades les seves obres».

Jaume Vilallonga.

La casa i el seu estil

L'estructura original de l'edifici es compon d'un encoixinat de pedra saltejat amb quatre obertures rectangulars. Presenta, així mateix, un treball de forja a les baranes i reixes. Tot plegat li dóna un aire de casa del típic estil americà d'arrel urbana i industrial, molt semblant a les que es construïen a l'Eixample de Barcelona i que començaren a aparèixer al llarg de tota la costa catalana com a segones residències de les classes adinerades.

La seva façana posterior va rebre un tractament diferent que la cara principal. S'hi buscà un llenguatge aparentment naturalista i camperol a base d'uns esgrafiats florals, ja desapareguts, i un gran finestral el·líptic amb coronament ceràmic actualment escapçat. La construcció d'una segona façana per davant de l'original dificulta la lectura de l'estructura inicial de l'edifici.

La façana principal és tan d'estil urbà que fins i tot arriba a reduir la riquesa plàstica de la posterior, de cara al mar. Probablement aquest fet fou intencionat, en trobar-se encarada a una de les places urbanes de la vila; una

plaça que presentava un gran arbre, símbol de la tradició popular tossenca, i que trobà la seva fi de la mà d'un alcalde molt compromès amb el servei al progrés i al turisme.

Les plantes superiors de l'edifici estan reformades. Pel que fa al seu interior, les diferents dependències, que únicament es conserven a la planta baixa, compleixen la funció social de casa de ciutat: el saló, el despatx i la saleta s'estructuren de manera que compleixen aquestes necessitats.

El pati és l'únic espai que podria estar relacionat amb la tipologia de casa de costa. Té una tribuna decorada amb quatre gàrgoles que representen les quatre estacions, un pou exterior amb una gran forja i una majestuosa palmera que li dóna un aire de personalitat i exotisme.

Cal destacar l'ús del ferro en la formació de l'estructura de la casa, i la senzillesa a l'hora de dissimular-lo a base de pintures florals en els sostres del saló i del menjador. Els esgrafiats de l'interior del pati, dels

sostres, etc., així com els mosaics, donen un caràcter decoratiu a l'estil modernista.

El treball de forja del pou, juntament amb el de la gran llar interior, és semblant a la forja dels finestrals de la casa Vicens de Barcelona, d'Antoni Gaudí, i és molt probable que el dissenyés aquest artista, tenint en compte que l'arquitecte Falguera fou alumne seu.

Des de la terrassa del passeig es pot contemplar una vista magnífica de la Vila Vella, amb la silueta de la seva muralla i de la torre d'en Joanàs, amb les restes de l'antiga església. A sota nostre ens queda tota la platja del Llorell i el passeig marítim.

En conjunt, la Casa Sans o Falguera es pot apreciar com a producte d'un deixeble de l'Escola de Barcelona al servei d'una certa classe social adinerada, però no per això es pot classificar de modernista, ja que si bé aquest estil s'expressa en la decoració interior i exterior, molt interessant en la seva concepció, l'arquitectura de l'immoble és urbana i industrial.

Joan Vicens i Tarré